

VIDURAMŽIAI

EPOCHOS PALIKIMAS
valstybingumo pagrindai
vientisos Europos idėja
arabiškieji skaitmenys
kirilica
stačiatikybė
islamą
parlamentas
universitetai
miestai ir jų struktūra
architektūra

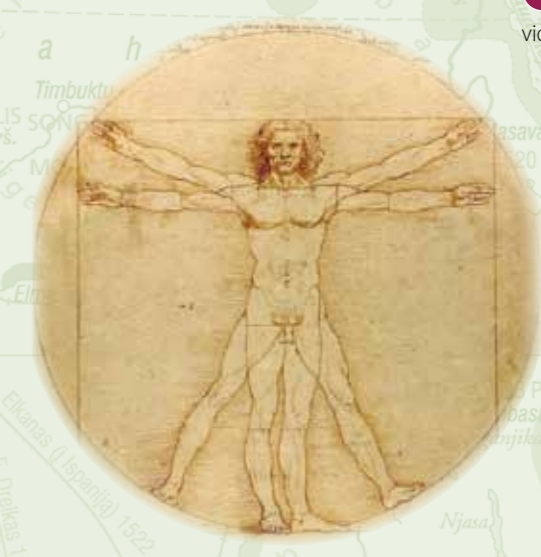
1 Arabų įsivaizduojamas pasaulis. Al Idrisijus, XII a.

2 Krikščionių įsivaizduojamas pasaulis, XIII a.

4 Rašantis vienuolis. Viduramžiais vienuoliai analuose ir kronikose fiksuodavo svarbiausius metų įvykius. Istorikui, tiriančiam viduramžių laikotarpį, tai svarbus istorijos šaltinis. VIII a. miniatiūra.

5 „Vitruvijaus žmogus“. XV a. pab. Lenardo da Vinčio studija apie žmogaus kūno proporcijas. Naujaisiais amžiais religiją, prietarus vis labiau keitė žmogaus kaip vertybės aukštėjimas, domėjimasis mokslu, žmogaus proto galiomis.

6 „Pasaulio pabaiga“. XII a. miniatiūros viduryje vaizduojamas pasaulio teisėjas Jėzus Kristus. Viduramžių prietarų žmonių sąmonėje tikėjimas pasaulio pabaiga buvo giliai įsišaknijęs.

Viduramžiai
 Krikščionybės plėtra
 Feodalizmas
 Luominė visuomenė
 Romanika ir gotika

Viduramžiai

- Antikos pabaigą ir viduramžių pradžią žymi Vakarų Romos imperijos žlugimas, karai, ūkio ir kultūros nuosmukis. Tačiau antikos palikimas neišnyko. Bizantija vadinama Rytų Romos imperija gyvavo dar 1000 metų. Kadaiise buvę aršiausi imperijos priešai krikščionys išsaugojo romėnų paveldą. Vakaruose ant imperijos griuvėsių išaugo nauja didelė valstybė – Frankų imperija. Įvairių tautų invazijas atlaikiusioje Europoje kurtos ir mūsų laikais egzistuojančios valstybės, atsirado kalbų, kuriomis šiandien kalba europiečiai.
- Viduramžių sąvoką pirmieji XV a. pavartojo Renesanso epochos italų humanistai. Tai reikšminga istorijos epocha, padėjusi šiuolaikinės Europos pagrindus. Mūsų laikų istorikai viduramžius skirsto į ankstyvuosius (V a. vid.–XI a. pradž.), brandžiuosius (XI a. pradž.–XIV a. pradž.) ir vėlyvuosius (XIV a. pradž.–XVI a. pradž.).
- Ankstyvaisiais viduramžiais pradėjo formuotis Europos civilizacija, jungianti antikos palikimą, barbarų germanų tradicijas ir krikščionybę. Brandžiųjų viduramžių laikotarpiu formavosi krikščioniškoji Vakarų civilizacija, feodalizmas bei luominė visuomenės santvarka. Ryškiausias vėlyvųjų viduramžių bruožas – Renesansas.
- Viduramžių pradžią Lietuvoje dauguma istorikų sieja su Lietuvos valstybės kūrėjo Mindaugo krikštu ir vainikavimu karaliumi XIII a. vid., pirmųjų rašytinių dokumentų atsiradimu. Viduramžių Lietuva – galinga pagoniška valstybė, XIV a. pab. priėmusi krikštą ir tapusi viena didžiausių Europoje.

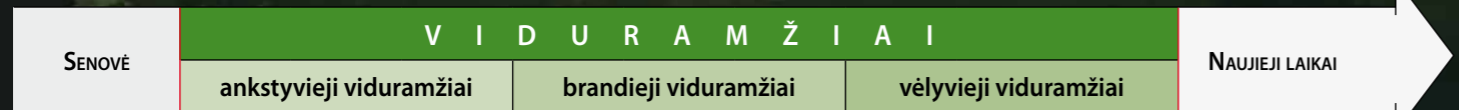
476 m.

XI a. pradž.

XIV a. pradž.

XVI a. pradž.

Senovė
Žilunga
Vakarų Romos imperija

ankstyvieji viduramžiai brandieji viduramžiai vėlyvieji viduramžiai

NAUJIEJI LAIKAI

Didieji geografiniai atradimai
Renesansas
Reformacija

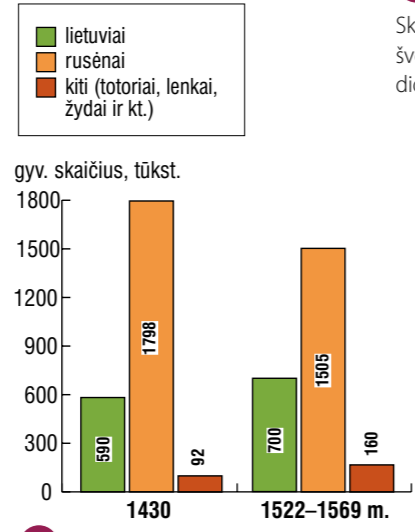
LDK TAUTINĖ IR RELIGINĖ SUDĖTIS XV– XVI A.

VIDURMŪJAI, LIETUVOS VALSTYBĖ (LDK)

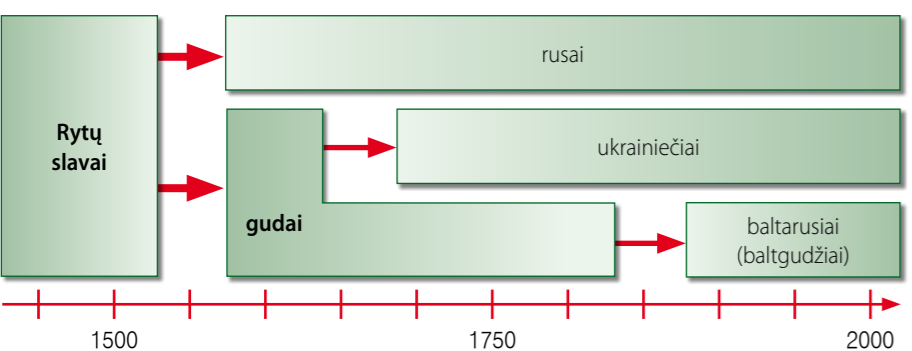

1 LDK gyventojų tautinė sudėtis XV–XVI a.

- Krikštas ir gyvenimas taikos sąlygomis turėjo įtakos gyventojų skaičiui LDK. Sparčiai daugėjo valstybės branduolio – etninės Lietuvos – gyventojų.
- Istorikų skaičiavimais, XVI a. LDK gyveno apie 2,5 mln. žmonių. Jie priklausė įvairioms tautinėms ir religinėms grupėms.
- Valstybės branduolio žemėse susitelkę lietuviai sudarė trečdalį, rytų ir pietryčių teritorijoje įsikūrę stačiatikiai **rusėnai** – pusę visų gyventojų.
- Valstybės valdymui ir visuomenei didžiausią įtaką išlaikė katalikai lietuvių kilmės bajorai. Tačiau kitų tikėjimų atstovų katalikybės priimti neversta – LDK valdovai išsaugojo tolerancijos tradiciją.
- Šalyje taikiai sugyveno skirtingų tautybių, religijų ir kultūrų žmonės. Valdovų privilegijos ne krikščionių bendruomenėms suteikė savivaldos teises, leido steigti maldos namus, išlaikyti tapatybę, kalbą bei papročius. LDK šaknis įleidusios tautos sukūrė įvairialypę ir turtingą kultūrą.

4 LDK gyventojų kaita XV–XVI a.

5 Rusų, baltarusių (baltgudžių) ir ukrainiečių tautų susidarymas.

2 Mažosios Lietuvos Tiltės miesto (dab. Sovetskas Karaliaučiaus krašte) panorama. XVII a. II pusė.

3 XIV a. pab. Jogailos motinos Julijonos statyta Skaisčiausiosios Dievo Motinos cerkvė Vilniuje. XVI a. šventovę rekonstravo įtakingiausias to meto rusėnų didikas Konstantinas Ostrogiškis.

6 LDK stačiatikių delegacija Konstancos bažnytniame susirinkime. XV a. I pusės miniatiūra. LDK valdovai Jogaila ir Vytautas ne kartą siūlė popiežiui vėl suvienyti Katalikų ir Stačiatikių bažnyčias.

7 Žydų, totorių ir karaimų atėjimas į Lietuvą XIV–XV a.

10 10 litų moneta, karaimų ir totorių įsikūrimo Lietuvoje 600-osioms metinėms paminėti. 1997 m.

11 XVII a. totorių karių apranga.

Žydai	Karaimai	Totoriai
Kada ir kaip įsikūrė LDK?		
Vakarų Europoje persekiojami žydai bėgo į LDK. Pirmasis privilegijas jiems XIV a. pab. suteikė didysis kunigaikštis Vytautas	XIV a. pab. kunigaikštis Vytautas po karų su Auksos orda atsivežė iš Krymo	XIV a. pab. kunigaikštis Vytautas po karų su Auksos orda atsivežė iš Krymo
Kokią religiją išpažino?		
Judaizmą	Karaizmą (Senuoju Testamentu grįstas tikėjimas)	Islamą
Maldos namų pavyzdžiai		
Šaukėnų sinagoga	Trakų kenesa	Kauno mečetė
Kur telkėsi?		
LDK miestuose ir miesteliuose	Trakuose ir jų apylinkėse	Keliuose LDK miestuose ir miesteliuose
Kuo vertėsi?		
Pinigų skolinimu, prekyba, amatais, laikė smuklių	Karine tarnyba, amatais ir prekyba	Karine tarnyba, amatais ir prekyba, daržininkyste

13 LDK nekrikščioniškos mažumos.

8 Vilniaus Gaonas Eljahus.

9 Didžioji Vilniaus sinagoga. Jano Bulhako XX a. pradž. nuotrauka.

12 Žydų rabinas. XVI a. Brastos Biblijos iliustracija – vienas iš ankstyviausių žinomų žydų atvaizdų LDK.

Šąvokos
Rusėnai – rytų slavų etnosas, dar vadinami gudais, iš kurio susiformavo baltarusių ir ukrainiečių tautos.

- 1. Išnagrinėk 1.** Nurodyk žemes, kuriose telkėsi valstybės branduolys – etniniai Lietuvos gyventojai.
- 2.** Kodėl LDK, lyginant su Vakarų Europa, vadinta tolerantiška valstybe?
- 3.** Įvardyk pagrindines ne krikščionių bendruomenes LDK. Trumpai apibūdink jas **13**.

— buvusi SSRS siena
— valstybių sienos 1991 m.
— šalys NVS narės
— šalys NVS narės, mažinančios Rusijos įtaką
— valstybės, nepriklausiusios NVS stipri rusakalbė mažuma
— kariniai konfliktai nuo 1991 m.
— Rusijos karinės pajėgos
— JAV karinės bazės nuo 2002 m.

- 1 Kariniai konfliktai buvusios SSRS teritorijoje 1991–2014 m.
- 2 Vadinamoji Georgijaus juosta – SSRS pergalė prieš nacistine Vokietija dangstomas, dabartinės Rusijos valdžios imperialistinių ambicijų, agresijos Ukrainoje ir rusiško šovinizmo simbolis.

3 Rusijos karinės pajėgos Kryme 2014 m. Pažeidžiant tarptautinę Hagos konvenciją „Sausumo karo įstatymų ir papročių nuostatai“ okupaciją vykde Rusijos kariškiai nedėvejo jokių skiriamųjų ženklų, todėl karo teisės požiūriu yra laikomi banditais ir teroristais.

4 2014 m. Rusijos valdžia sukėlė neramumus Rytų Ukrainoje, kurie išaugo į karą. Neapsieita be teroristinių aktų, civilių, tarp jų ir vaikų, aukų.

6 2014 m. tariamam „referendumui“ Kryme dėl prisijungimo prie Rusijos skirta karikatūra. Okupuodama ir aneksuodama Krymą Rusija pažeidė 1994 m. Budapešto sutartį, kuria Ukraina atsisakė branduolinio ginklo mainais į JAV, Rusijos ir Didž. Britanijos garantijas dėl Ukrainos saugumo ir vientisumo.

- Subyrėjus Sovietų Sąjungai, diktatūrą daugumoje šalių laipsniškai pakeitė parlamentinės demokratijos su realiomis žmogaus teisėmis ir laisvėmis, įsivyravo rinkos ekonomika.
- Dalis buvusių sovietinių respublikų 1991 m. susibūrė į **Nepriklausomų valstybių sandraugą (NVS)** ir išliko politinėje bei ekonominėje Rusijos įtakoje. Tik Baltijos valstybės nuo pat pradžių žengė integracijos į Vakarų kryptimi, tapo ES ir NATO narėmis
- Valdžią ir turtus NVS šalyse savo rankose sutelkė buvusi nomenklatura. Kai kurių šalių prezidentai įvedė autoritarinį valdymą, teisėsaugos ir žiniasklaidos kontrolę. Klesti korupcija, dauguma piliečių sunkiai verčiasi, o valdžios atstovai ir juos remiantys **oligarchai** maudosi prabangoje.
- Didžiavalstybių ambicijų vedama autoritarinė V. Putino ir jo aplinkos valdoma Rusija siekia išplėsti įtaką ir valdžią buvusios SSRS teritorijoje. Nuo propagandos, **informacinio karo**, energetinio spaudimo pereita prie karinių okupacinių veiksmų.
- Motyvuodama kova prieš terorizmą ar rusakalbų teisių gynimu Rusija surengė karines invazijas Kaukazo regione, Gruzijoje, Ukrainoje. Padnestrė, Pietų Osetija ir Abchazija bei Krymas atsidūrė visiškoje Rusijos įtakoje.

5 2013 m. lapkričio 21 d. Ukrainoje Maidano, arba Nepriklausomybės, aikštėje prasidėjo masiniai protestai prieš šalies Europos Sąjungos asociacijos sutarties pasirašymo nutraukimą, korupciją bei už Ukrainos integraciją į Vakarų. Jie gavo Euromaidano vardą. Tai didžiausio masto protesto akcija Ukrainoje, pareikalavusi daugiau kaip 100 aukų, tačiau nušalinusi prorusišką ir korumpuotą Ukrainos valdžią. Žmonės masiškai čia buvo susirinkę ir per vadinamąją „oranžinę revoliuciją“.

7 Vietoj SSRS 1991 m. susikūrusi NVS.

Indoeuropiečiai:
— rusai (krikščionys)
— kurdai (musulmonai)
— armėnai (krikščionys)

Kaukazo šeima:
— štaurės Kaukazo tautos (musulmonai)
— gruzinai (krikščionys)

Altajaus šeima:
— azerai (musulmonai)
— tiurkų tautos (musulmonai)

— valstybių sienos
— autonomijų ribos
— autonominių respublikų sienos
— kariniai konfliktai nuo 1990 m.
— Rusijos įtaka
— Armėnijos ir Azerbaidžano konfliktas
— Gruzijos autonomijos, paskelbusios nepriklausomybę, pripažįstamos tik kelių valstybių

10 Kaukazo regionas. 1990–2008 m.

12 Informacinio karo įrankiai – Lietuvoje transliuojami Rusijos TV kanalai.

Šąvokos

Euromaidanas – 2013/2014 m. Ukrainoje Mайдano, arba Nepriklausomybės, aikštėje vykę masiniai protestai prieš šalies Europos Sąjungos asociacijos sutarties pasirašymo nutraukimą, korupciją ir nedarbo problemas bei už Ukrainos eurointegraciją.

Hibridinis karas – moderni karinė strategija, derinanti tradicinį, partizaninį, kibernetinį informacinį, propagandinį karus. Vienas iš tokio karo pavyzdžių – karas Rytų Ukrainoje.

Informacinis karas – karas, kuriame pagrindinis ginklas yra informacija. Šio karo metu platinama norimą požiūrį formuojanti informacija ir stengiamasi užkirsti kelią nepageidaujamai informacijai.

Nepriklausomų valstybių sandrauga (NVS) – valstybių sąjunga, sudaryta iš 10 buvusių SSRS respublikų (išskyrus Baltijos šalis, Gruziją, oficialiai iš NVS pasitraukusią 2009 m.) ir 1 asocijuotos narės – Turkmenistaną.

Oligarchas – turtingas ir įtakingas asmuo, priklausantis nedidelei žmonių grupei, savo rankose sutelkusiai valstybės valdžią.

„Oranžinė revoliucija“ – masiniai protestai 2004 m. Ukrainoje per prezidento rinkimus. Prezidento Viktoro Juščenko bei jo šalininkų protestai kilo po to, kai centrinė rinkimų komisija paskelbė, jog nugalėtojas – prorusiškos orientacijos Viktoras Janukovičius. Protestuotojams išsireikalavus antrojo rinkimų turo, prezidentu išrinktas V. Juščenko.

„Rožių revoliucija“ – nesmurtinis valdžios pasikeitimas Gruzijoje po 2003 m. dienomis vykusių daugiataūkstantinių gatvės protestų. Viena pagrindinių priežasčių – bandymai sufalsifikuoti parlamento rinkimus Gruzijos prezidento Eduardo Ševardnadzės šalininkų naudai. Eduardas Ševardnadzė atsisakė, o valdžia perėjo opozicijai ir jos lyderiui M. Saakašviliiui.

Separatizmas – siekimas atsiskirti tautiniu, politiniu, etniniu ar religiniu pagrindu.

Asmenybės

Vladimiras Putinas (g. 1952) – KGB užsienio žvalgybos papulkininkis, Rusijos Federacinės saugumo tarnybos (FSB) direktorius (1998–1999), Rusijos Federacijos prezidentas (2000–2008, 2012 iki šiol), premjeras (1999–2000, 2008–2012). Centralizavo šalies valdymą. Jo prezidentavimo laikotarpiu dėl gamtinių išteklių eksporto ekonomiškai sustiprėjo Rusija, tačiau demokratija ir žmogaus teisės vis labiau varžomos. Atnaujino karą prieš Čečėnijos Respubliką, 2008 m. jam būnant premjeru, Rusija kariavo su Gruzija dėl Pietų Osetijos, 2014 m. okupavo ir aneksavo Krymą pusiasalį Ukrainoje, kariavo hibridinį karą rytų Ukrainoje.

Klausimai ir užduotys

1. Išnagrinėk 1, 10. Nurodyk Rusijos invazijos kryptis ir kontroliuojamas teritorijas.
2. Apibūdink pokomunistinių valstybių raidą žlugus SSRS. Kokių skirtumų įžvelgi?
3. Išnagrinėk 6 karikatūrą. Kokia pagrindinė jos mintis?

8 Paskutiniu Europos diktatoriumi laikomas Baltarusijos prezidentas A. Lukašenka su sūnumi. 2010 m. nuotrauka.

	Iš viso nac. rinkimų	Iš jų laisvų ir demokratiškų
Estija	10	10
Lietuva	9	9
Baltarusija	8	1
Ukraina	10	4
Gruzija	11	2
Azerbaidžanas	11	0
Rusija	11	4
Kazachstanas	7	0

9 Rinkimai posovietinėse valstybėse 1990–2011 metais.

11 „Rožių revoliucija“ Gruzijoje, 2003 m. Subyrėjus SSRS, dalis žmonių sunkiai taikstėsi su „didžiosios šalies“ praradimu ir toliau Rusijoje matė buvusią Maskvos galybę, siekė išlikti jos globoje. Kita dalis siekia sekti demokratinį Vakarų pavyzdžiu, nesitaiksto su korupcija, melu, rinkimų klastotėmis.